

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.I.20.764/2015/4.szám

A Kúria a Lendvai és Szörényi Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Lendvai András ügyvéd) által képviselt AXA Bank Europe SA felperesnek a Kovács, Barborják és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Kovács Gábor Viktor ügyvéd) által képviselt Magyar Állam alperes ellen általános szerződési feltételekhez kapcsolódó törvényi vélelem megdöntése iránt a Fővárosi Törvényszéknél 9.G.40.152/2015. számon folytatott és másodfokon a Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.158/2015/5. számú ítéletével befejezett perében, az említett számú jogerős ítélet ellen a felperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

ítéletet:

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 317.500 (Háromszáztizenhétezer-ötszáz) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felperes a fogyasztókkal kötött kölcsönszerződéseiben az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó Általános Szerződési Feltételeket, illetve az Üzletszabályzatát alkalmazta.

A felperes keresetében - a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Tv.) 6.§ (1) bekezdése és 8.§ (1) bekezdésének b) pontja alapján - annak megállapítását kérte, hogy a fogyasztókkal megkötött forint alapú kölcsönszerződéseinek részévé vált általános - illetve egyedileg meg nem tárgyalta - szerződési feltételeknek (a továbbiakban: ÁSZF) az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó kikötéseire nem terjed ki a Tv. hatálya, mivel azok nem fogyasztói kölcsönszerződések; nem terjed ki a Tv. hatálya továbbá a referencia kamatozású általános szerződési feltételekre (ÁSZF 10-15); az ÁSZF-eknek az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó kikötései pedig megfelelnek a Tv.4.§ (1) bekezdése szerinti valamennyi feltételnek, így azok tisztességesek és érvényesek. Eshetőlegesen az ÁSZF-ek és az azokban található egyoldalú hiteldíj-módosítási szerződéses

kikötések részleges érvénytelenségének - valójában részleges érvényességének - megállapítását is kérte.

A Pp.155/A.§-ában foglaltakra hivatkozással kérte továbbá a per tárgyalásának felfüggesztését.

Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Indokolásában kiemelte: a Tv. hatálya alá nem tartozóként megjelölt szerződési kikötésekkel kapcsolatos ún. „negatív megállapítási” keresetet azért utasította el, mert a Tv.4.§ (1) bekezdése csak az egyoldalú szerződéses kikötésekkel kapcsolatos tisztességtelenségi vélelem megdöntésére ad lehetőséget, más jellegű megállapításra a perben a Tv. rendelkezései alapján nincs mód. Hangsúlyozta: a felperes nem tudta bizonyítani, hogy a peresített időszakban alkalmazott általános szerződési feltételei megfeleltek a Tv.4.§ (1) bekezdése szerinti valamennyi előírásnak, ezért nem tudta megdönteni a Tv.4.§-a szerinti tisztességtelenség vélelmét.

A felperes fellebbezését elbíráló másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Megítélése szerint a jogvita eldöntéséhez nem volt szükséges a Pp.155/A.§-a szerinti előzetes döntéshozatali eljárás.

A fellebbezés indokai kapcsán rámutatott: helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a perrel érintett szerződési kikötések nem feleltek meg a Tv. által előírt követelményeknek, mégpedig az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság elvének. Mivel a Tv.4.§ (1) bekezdésében megfogalmazott feltételek együttesen érvényesülnek (konjunktívak), azok közül bármelyik hiánya is a kereset elutasítására vezet.

A másodfokú bíróság további megállapításai szerint: az átláthatóság elve érvényesülésének hiányában a felperesnek nem sikerült megdöntenie a tisztességtelenség törvényi vélelmét; nem volt jogszabálysértő, hogy az elsőfokú bíróság az átláthatóság elvének érvényesüléséhez képest vizsgálta a további feltételek meglétét.

A részleges érvényesség megállapításának törvényi feltételei sem álltak fenn.

A jogerős ítélet ellen - mindkét fokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezése és elsődlegesen az elsőfokú bíróság új eljárásra, új határozat hozatalára utasítása, másodlagosan a keresetnek helyt adó ítélet meghozatala végett - a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet.

A Pp.155/A.§-a szerint az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezését kérte a Tv. egyes rendelkezéseinek az Európai Unió Alapjogi Chartájába (2012/C 326/02, a továbbiakban: Charta) ütközése megállapítása céljából. Álláspontja szerint a per eldöntése az Európai Unió jogának értelmezését igényli, nem mellőzhető a Tv. (azaz tagállami jogszabály) és uniós jogszabályok

összeegyeztethetőségének vizsgálata.

Az ügy érdemére vonatkozóan arra hivatkozott: a másodfokú bíróság a Pp.206.§ (1) bekezdésének megsértésével iratellenesen és okszerűtlenül mérlegelte az általa vizsgált egyedi szerződések szövegét. A Pp.213.§ (1) bekezdését sérti, hogy a másodfokú bíróság nem döntött valamennyi keresetéről (mivel az általa alkalmazott ÁSZF-ek perrel érintett szerződéses kikötései nem tartoznak a Tv. hatálya alá, ebből következően pedig az adott szerződéses kikötések vizsgálatát csak arra az esetre kérte, ha az elsődleges keresete nem teljesíthető), és tévesen jutott arra a következtetésére, hogy a referencia kamatozású ÁSZF-ek egyoldalúan módosítható kamatfelár alkalmazását tették lehetővé, hiszen ezt az egyedi szerződések kizárták. Nem lehetett volna figyelmen kívül hagyniuk a bíróságoknak a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: Tv.2.) 2015. február 28-ától hatályos 32/A.§ (6) bekezdésében foglaltakat, mely szerint nem minősül egyoldalú kamatemelésnek a referencia-kamatlábhoz kötött kamat esetén a referencia-kamatláb változásából eredő kamatváltozás, továbbá azt, hogy a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Ftv.) 17/B.§-a rögzíti: a BUBOR (viszonyítási alap, referencia-kamatláb) változásáról a hitelintézetnek nem kell tájékoztatni a fogyasztót, mivel az nem minősül egyoldalú hitelkamat-, kamatfelár-, költségilletőleg díjmódosításnak.

Téves a perben eljáró bíróságok álláspontja, amely szerint az átláthatóság elve azt jelenti, hogy a fogyasztó már a szerződéskötés során képes legyen a várható díjmódosítás mértékének előrelátására.

Hangsúlyozta: a vizsgált kikötések mindegyike megfelelt a Tv.4.§ (1) bekezdésében foglalt valamennyi követelménynek.

A jogerős ítélet sérti a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 209.§ (1) és (6) bekezdésében, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 210.§ (3)-(6) bekezdésében, 213.§ (1) bekezdés e) pontjában, az Ftv.2.§ (3) bekezdésében, 6.§ (3) bekezdés 7. pontjában, 16.§ (1) bekezdés 7. pontjában, 18.§ (1) bekezdésében, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 279.§ (4) bekezdésében foglaltakat, továbbá a jogerős döntés ellentétes az európai uniós joggal.

Felülvizsgálati kérelmében fenntartotta a keresetlevelében, valamint a fellebbezésében foglaltakat, és kérelme tárgyaláson történő elbírálását igényelte.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban

tartására és költségének megtérítésére irányult. Fenntartotta a korábbi perbeli nyilatkozatait.

A per érdemére vonatkozó okfejtést megelőzően előrebocsátja a Kúria: a Tv.15.§ (5) bekezdésének megfelelően a Tv.6.§ (1) bekezdésére alapított perekben a felülvizsgálati kérelem elbírálása tárgyaláson kívül történik, kivéve ha a Kúria a felülvizsgálati kérelemnek tárgyaláson való elbírálását tartja szükségesnek. Mivel a Kúria nem tartotta szükségesnek tárgyalás kitűzését, a felperes indítványával ellentétben a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálta el.

A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.

A Pp.270.§ (2) bekezdésében és a 275.§ (3) bekezdésében foglaltak együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálatot anyagi jogi vagy eljárásjogi jogszabálysértés egyaránt megalapozhatja; utóbbi azonban csak akkor, ha annak az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatása volt.

Az adott esetben a jogerős ítélet nem jogszabálysértő, a Kúria egyetért annak helyes indokaival is. A Kúria a helyes indokokat nem kívánja megismételni, csupán a felülvizsgálati kérelemben foglalt többirányú jogi érveléssel összefüggésben - részben eltérő sorrendben - emeli ki a következőket:

I. A másodfokú bíróság megindokolta, hogy miért nem tartotta szükségesnek előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, miért nem fordult a felperes által felvetett kérdéseket illetően az Európai Bírósághoz.

Ezzel összefüggésben a Kúria hangsúlyozza: az Európai Bíróság joggyakorlata egyértelművé teszi, hogy a tagállami bíróság határozhatja meg azon kérdéseket, amelyek megválaszolása elengedhetetlen döntése meghozatalához (C-544/07.sz. Rüffler ügy, 38. pont; C-440/08. sz. pont Gielen ügy, 27. pont). A tagállami bíróság a felek által felvetett kérdésekhez nincs kötve, a felek indítványa nélkül is jogosult előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni (283/81. sz. C.I.L.F.I.T ügy 9. pont; C-2/06. sz. Kempter ügy 44-42. pontok).

Mindezek szerint az első- és a másodfokú bíróságot nem terhelte az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének kötelezettsége (C-210/06. sz. Cartesio ügy, 75-79. pontok), így annak elmaradása jogszabálysértésként nem értékelhető.

A felperes felülvizsgálati kérelmében - érvelésével ellentétben - döntően nem az európai uniós jog értelmezését indítványozta, hanem a jogerős ítélet európai uniós jogszabályokba ütközését állította, továbbá fenntartotta a keresetlevelében és a fellebbezésében

foglaltakat, amelyek szerint a Tv. uniós jogszabályokba ütközik és kérte az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezését. Mindezekre tekintettel a Kúria rámutat: az Európai Unióról és az Európai Unió Működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikkében foglaltak szerint az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben: a) szerződések értelmezése; b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése.

Ebből következően az előzetes döntéshozatali eljárásnak nem lehet tárgya a nemzeti jog értelmezése, hatálya, alkalmazhatósága vagy a nemzeti jog összeegyeztethetősége a közösségi joggal. Ahogyan az a C-37/92. számú, Jozé Vanacker és André Lesage v. SA Baudoux combustibles ügyben is kifejezésre jutott: az Európai Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a tagállamok nemzeti jogának értelmezésére. A felperes tehát előzetes döntéshozatal keretében nem kérhette (kérheti) alappal a tagállami jogszabály és az uniós szabály (szabályok) összeegyeztethetőségének vizsgálatát.

Az adott jogvita elbírálásának alapjául szolgáló Tv. az uniós jog szempontjából tagállami jogszabály, így - a felperes kérdéseinek megfelelően - annak vizsgálata, hogy a rendelkezései összeegyeztethetők-e az EUMSZ-el, az Európai Unió irányelveivel, valamint egyéb uniós jogszabályokkal, valójában nem előzetes döntéshozatalra, hanem egyfajta utólagos normakontroll elvégzésére irányulnak, ezért előzetes döntéshozatal tárgyai nem lehetnek.

Figyelemmel viszont arra, hogy a felperes felülvizsgálati kérelmében megfogalmazottak kis részben igénylik az Európai Unió jogának értelmezését, továbbá arra, hogy a nemzeti bíróság dönt arról, hogy a nemzeti jog összeegyeztethető-e a közösségi joggal, az alábbiakra mutat rá a Kúria:

Az EUMSZ 127. cikk (4) bekezdése értelmében az Európai Központi Bankkal (a továbbiakban: EKB) konzultálni kell ... „a nemzeti hatóságok részéről az EKB hatáskörébe tartozó valamennyi jogszabálytervezettel kapcsolatban a Tanács által a 129. cikk (4) bekezdésében megállapított eljárásnak megfelelően meghatározott kereteken belül és feltételek mellett”. Lényegileg ezt a rendelkezést ismétli meg az EUMSZ 282. cikkének (5) bekezdése.

A nemzeti hatóságoknak az EKB-val a jogszabálytervezetekről folytatott konzultációjáról az EUMSZ 129. cikk (4) bekezdésének felhatalmazása alapján a Tanács 98/415/EK határozata rendelkezik. E határozat 2. cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok hatóságai az EKB-val konzultálni kötelesek, különösen az olyan jogszabálytervezettel kapcsolatban, ami pénzügyi intézetekre vonatkozó szabályokat tartalmaz, amennyiben azok lényegesen befolyásolják a pénzügyi intézetek és a pénzügyi piacok stabilitását. Az EKB 2014. július 28-án kelt véleménye (CON/2014/59.) megállapította az EKB konzultációs hatáskörét a Tv.-nyel kapcsolatban. A magyar hatóságok is elismerték az EKB konzultációs jogosítványait azzal, hogy 2014.

június 27-én a törvényjavaslat szövegét a Nemzetgazdasági Minisztérium az EKB-nak véleményalkotásra megküldte.

Utal arra a Kúria, hogy az Európai Bíróság következetes gyakorlata szerint: amennyiben az uniós rendelkezések kizárólag a tagállamok és az unió intézményei közötti kapcsolatra vonatkoznak, nem keletkeztetnek olyan egyéni jogokat, amelyeket a tagállami bíróságoknak védelemben kellene részesítenie (174/84. sz. Bulk Oil ügy 62. pont; C-159/00. sz. Sapod Audic ügy 60-63. pontok), azaz a felperes a jelen perben nem hivatkozhat érdemben a konzultációs kötelezettség esetleges sérelmére, hiszen e körben sem az EUMSZ, sem a Tanács 98/415/EK határozata nem keletkeztet számára egyéni jogokat.

II. A Charta 17. cikke a tulajdonhoz való jog védelméről rendelkezik, amely cikk az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: EJEE) kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikkén alapul: minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához; senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik. A tulajdonhoz való jog védelme megfelel az EJEE-ben biztosított hasonló jognak, ezért a Charta 52. cikk (3) bekezdése értelmében tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni az EJEE-ben szereplővel. Ezt az értelmezést támasztják alá a Charta 17. cikkéhez fűzött magyarázatok (HL C 303, 2007. 12. 14., 17. o.), amelyeket az EUMSZ 6. cikk (1) bekezdése és a Charta 52. cikk (7) bekezdése alapján a tagállami bíróságoknak is figyelembe kell venniük. A magyarázatok kifejezetten utalnak arra, hogy a Charta 17. cikke az EJEE kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikkén alapul és a szövegezési eltérésektől függetlenül azonos tartalommal és terjedelemben szabályozza a kérdéses alapjogot.

Mivel az EJEE és az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) joggyakorlata alapján autonóm módon határozza meg a javak és a tulajdon fogalmát, a Kúriának - függetlenül attól, hogy ez az igény a magyar jog alapján hogyan minősül - vizsgálnia kellett, hogy a felperes által megfogalmazottak az EJEE alapján tulajdoni védelmet élveznek-e, illetve megállapítható-e a tulajdontól való megfosztás.

Az EJEB gyakorlata a vagyon fogalmát kiterjesztően értelmezi és számos gazdasági érdeket minősít a tulajdonnal azonos védelem alá esőnek. Az EJEE kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke azonban csak olyan jogok védelmét biztosítja, amelyekkel a fél a nemzeti jog alapján rendelkezik vagy valaha rendelkezett, vagyis amelyek esetében fogalmilag felmerülhet a „megfosztás” kérdése. Olyan jogok megszerzése és gyakorlása, melyek a felet a nemzeti jog szerint sohasem illették meg, az EJEE alapján nem követelhető [Marckx v. Belgium, A 31 (1979.); X v. Német Szövetségi Köztársaság App. No. 8410/78. (1979.); S. v. Egyesült Királyság App. No. 11716/85.

(1986.) G.].

Az adott esetben a felperes olyan gazdasági érdekének sérelmét tekinti tulajdonelvonásnak, amely kizárólag tisztességtelen, egyoldalú kamat-, költség-, vagy díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésen alapul. Az uniós és a magyar jog alapján ezek a kikötések semmisek, vagyis a fogyasztó számára nem jelenthetnek kötelezettséget, a felperes részére pedig nem keletkeztethetnek jogosultságot.

A Kúria e körben utal az Alkotmánybíróság III/1522/2014. számú ügyben hozott és 34/2014.(XI.14.)AB számon közzétett határozatára (a továbbiakban: AB határozat), amely szerint a Tv. sem a tisztességtelenség tartalma, sem annak jogkövetkezményei tekintetében nem tartalmaz visszaható hatályú rendelkezést [7] - [114] pont; azaz a Tv. alapján vizsgálándó szerződéses kikötések semmissége nem a Tv., hanem az uniós és a magyar jog 2004. május 1. óta létező tartalma alapján állt be. A felperes érvényesen sohasem rendelkezett olyan vagyoni igénnyel, ami kizárólag tisztességtelen, egyoldalú kamat-, költség-, vagy díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésen alapul. Ebből következően ebben a körben fogalmilag nem merülhet fel a „megfosztás” kérdése, azaz a Tv. nem tartalmaz olyan rendelkezést, ami a felperes által hivatkozott okból ellentétes lenne a Charta 17. cikkében foglaltakkal.

A Charta 47. cikke a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról rendelkezik. A Charta 47. cikkéhez fűzött magyarázatok szerint a cikk az EJEE 13. cikkén, illetve 6. cikk (1) bekezdésén alapul, amit az Európai Bíróság joggyakorlata is megerősít (C-93/12. sz. E.T. Agroconsolting ügy, 59.

pont és az ott hivatkozott joggyakorlat). A Charta által biztosított jogvédelem több szempontból kiterjedtebb, mint az EJEE által nyújtott védelem, a jelen ügyben alkalmazandó hatékony jogorvoslat és tisztességes eljárás szempontjából viszont az alapelv tartalma és terjedelme a két szabályozásban megegyezik.

Az Alkotmánybíróság AB határozatában megállapította, hogy a Tv-ben meghatározott keresetindítási határidő nem ütközik az EJEE 6. cikk (1) bekezdésébe [162]; és megállapította azt is, hogy a Tv. alapján bár a bizonyítás lényege banki okiratokon alapul, „tanú és szakértő meghallgatásának igénye nem eleve kizárt” [170]. A Tv. azt sem zárja ki, hogy a felek a peres eljárásban álláspontjukat előadják.

A kifejtettekből következően a Tv. nem tartalmaz olyan rendelkezést, ami a felperes által hivatkozott okból ellentétes lenne a Charta 47. cikkében foglaltakkal.

Mivel kétség nem merült fel az uniós jog értelmezésével összefüggésben a Kúria előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését nem látta indokoltnak.

Tekintettel arra, hogy előzetes döntéshozatal keretében nem kérhető a tagállami jogszabály (jelen esetben az adott ügy elbírálására

irányadó Tv.) és az uniós jogszabályok összeegyeztethetőségének vizsgálata, ugyanakkor az előbbieken kifejtettek szerint nem merült fel kétség az uniós jog értelmezésével kapcsolatban, azt sem állíthatta megalapozottan a felperes, hogy a Tv.-n alapuló döntés ellentétes lenne az Európai Unió jogával.

III. A Tv.8.§ (1) bekezdésének b) pontja és (4) bekezdése alapján a pénzügyi intézmény keresetében kizárólag a 11.§ (3) bekezdésében foglaltakat kérhette: azon szerződéses kikötések tisztességességének, ekként érvényességének megállapítását, amelyeket forint alapú hitel vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés esetén alkalmazott 2010. november 26-án, vagy azt megelőzően. Mivel a Tv.8.§ (4) bekezdése eltérést nem enged, a bíróság csak azt vizsgálja, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés a Tv.4.§ (1) bekezdése szerint tisztességes-e. A bíróságnak így kizárólag a szerződéses kikötések érvényességének kérdéskörében kellett vizsgálnia, ezzel összefüggésben kellett a felperesnek csatolnia az ÁSZF-ek egy okiratba foglalt azon kivonatát, amely kizárólag azokat a szerződéses kikötéseket tartalmazza, amelyek tekintetében a pénzügyi intézmény az érvényesség megállapítását kéri. A felperesnek kellett a keresetlevelében meghatároznia, hogy mely kikötéseket teszi a per tárgyává.

A Tv.11.§ (2) és (3) bekezdéseiben foglaltak szerint, ha a bíróság a perben azt állapítja meg, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés nem felel meg a Tv.-ben meghatározott bármelyik feltételnek, megállapítja, hogy a szerződéses kikötés tisztességtelen és ezért érvénytelen, ebben az esetben a keresetet elutasítja. Ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a szerződéses kikötés megfelel a Tv.-ben meghatározott valamennyi feltételnek, úgy ítéletében megállapítja, hogy a vizsgált szerződéses kikötés tisztességes és ezért érvényes.

A felperes keresetlevelének melléklete tartalmazta azokat a szerződéses kikötéseket, amelyek tekintetében a felperes az érvényesség megállapítását kérte, azaz a felperes maga ismerte el, hogy ezek a szerződéses kikötések a Tv. hatálya alá tartoznak (hiszen a tisztességességük megállapítását kérte), ezért a felperes nem hivatkozhat alappal arra, hogy a perben eljáró bíróságok nem bírálták el valamennyi keresetét, amit a Tv. alapján előterjeszthetett. Az elutasító ítéleti rendelkezés megfelel a Pp.213.§ (1) bekezdésében foglaltaknak, a kereset egészét elutasító ítéleti rendelkezés egyértelmű, a kereseti kérelmek elutasításának indokait az ítéletek teljes körűen és megfelelően tartalmazzák.

IV. A felperes felülvizsgálati kérelmében állította, hogy a vizsgált szerződéses kikötések mindegyike megfelelt a Tv.4.§ (1) bekezdésében foglalt valamennyi követelménynek, illetve ennek hiányában az egyes szerződéses rendelkezések részleges

érvénytelenségének (valójában részleges érvényességének) megállapítása a Tv. alkalmazási körében nem kizárt.

Ezzel összefüggésben hangsúlyozza a Kúria: a Tv.4.§-ához fűzött részletes indokolásban foglaltak szerint a Tv. megdönthető vélelmet állított fel a fogyasztói kölcsönszerződés részévé váló általános (illetve egyedileg meg nem tárgyalta) szerződési feltételek egyoldalú kamat-, költség- illetve díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötéseinek tisztességtelenségére. A kikötést megfogalmazó, illetve alkalmazandó pénzügyi intézmény megdöntheti e vélelmet, ha a polgári perben sikerrel bizonyítja, hogy az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő általános, illetve egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételek maradéktalanul teljesítik a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről szóló 2/2012. (XII.10.) PK vélemény (a továbbiakban: 2/2012. PK vélemény) 6. pontjában foglalt együttes követelményeket (elveket), amelyek a következők:

egyértelmű és érthető megfogalmazás elve, tételes meghatározás elve, objektivitás elve, ténylegesség és arányosság elve, átláthatóság elve, felmondhatóság elve, szimmetria elve.

Lehetnek olyan esetek, amikor az ok-listában foglalt egyes feltételek megfelelnek a Tv.4.§ (1) bekezdésében írt elveknek, míg más feltételek nem. Ilyen esetben a 2/2012. PK vélemény 8. pontjának megfelelően: az adott feltételt el kell hagyni, az joghatást nem válthat ki, míg a többi feltétel továbbra is érvényben marad.

A perbeli esetben a bíróságok az ok-listában szereplő feltételeket nem egyesével vizsgálták, mivel - jogszerűen - arra a következtetésre jutottak, hogy a felperes által alkalmazott üzletszabályzatok rendelkezései egyetlen alkalmazási időszakban sem feleltek meg a Tv.4.§ (1) bekezdés a) és e) pontjaiban írt elvnek, azaz az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság elvének.

A Tv.4.§ (1) bekezdés a) pontjában foglalt követelménnyel (az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvével) kapcsolatban kiemelő, hogy az általános szerződési feltétel tisztességtelenségét - tartalmától függetlenül - a régi Ptk.209.§-ának (4) bekezdése szerint önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos, vagy nem érthető. Az átláthatóság elvének pedig nem csak az ok-lista feltételeként, hanem az egyoldalú módosítás feltételrendszere egésze tekintetében is érvényesülnie kell.

A vizsgált esetekben a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen mértékben kerülhet sor további terhek reá történő áthárítására, az ok-listában szereplő feltételek milyen mértékű változása hat ki

fizetési kötelezettségének terhesebbé válására, milyen mértékű változás következik be fizetési kötelezettségeiben akkor, ha az egyes feltételek ellentétes irányban változnak. A fogyasztó nem volt abban a helyzetben, hogy az esetleg bekövetkezett kamat-, díj- és költségemelés jogszerűségét ellenőrizhesse.

Nincsen olyan, a felperes által alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses (üzletszabályzati) rendelkezés, amely elkülönítetten lenne értékelhető és amely tekintetében a felperes keresete megalapozott lenne.

A 2/2012. PK vélemény 7. pontjában foglaltak szerint az egyoldalú szerződésmódosítás jogát megalapozó, az ok-listában felsorolt körülményeket egységesen akként kell értelmezni, hogy e körülményeknek a szerződés megkötését követő megváltozása (a jóhiszeműség és tisztesség elvének megfelelően) akkor teszi indokolttá szerződés fogyasztó terhére történő egyoldalú módosítását, ha egy körülmények előre nem látható változása a pénzügyi intézmény számára a rendes üzleti kockázatot meghaladó mértékű érdekséreelmet okoz.

Nem tisztességtelen a kikötés önmagában azért, mert az általános szerződési feltételek nem tartalmazzák, hogy a pénzügyi intézmény az egyoldalú szerződésmódosítás jogával csak akkor élhet, ha az ok-listában szereplő körülmények megváltozása előre nem látható, a rendes üzleti kockázatot meghaladó mértékű érdekséreelmet okoz.

A változó kamatozású kölcsönszerződések esetében a felek alkalmazhatják azt a megoldást, hogy a kamatszintet egy meghatározott, változó viszonyítási alaphoz, referencia kamatlábhoz (például: a BUBOR, EURIBOR, állampapír átlaghozama, a jegybanki alapkamat, stb.) kötik. A megállapodás alapján a kamatszint - a szerződésben rögzített algoritmus, képlet alkalmazásával - automatikusan követi a viszonyítási referencia kamat változását. A kamatszint módosulása a meghatározott referencia kamat változásával együtt, automatikusan megy végbe, vagyis ebben az esetben a pénzintézet részéről nem az egyoldalú jogosultság gyakorlása eredményeként változik a kamat.

A pénzügyi intézménynek nincs mérlegelési lehetősége, ha a kamatmódosítás nem egyoldalú akaratnyilatkozat eredményeként, hanem a szerződés előre rögzített tartalma szerint következik be, azaz ha a szerződés alapján a pénzügyi intézmény értesíti a fogyasztót a kamatszint megváltozásáról, az értesítésnek csak deklaratív hatálya van. Az ilyen típusú változó kamatozású kölcsönszerződések esetében valójában nem következik be szerződésmódosítás, mivel a kamatszint változás az eredeti, a szerződés megkötéskori tartalomnak megfelelően a szerződés tartalmának módosulása nélkül következik be (értékmegtartó klauzula).

Más a helyzet az olyan változó kamatozású kölcsönszerződések esetén, amikor a pénzügyi intézmény az ok-listában szereplő valamely körülmény megváltozására hivatkozva emeli a kamatot (úgynevezett kamat-kiigazító kikötések). Ebben az esetben a

pénzügyi intézmény a szerződés egyoldalú módosításának előre kikötött jogával él, egyoldalú hatalmasságot, alakító jogot gyakorol (valódi egyoldalú szerződésmódosítási jog).

Az adott esetben az ÁSZF tartalmazta azt, hogy a felperes a kamatperiódusok fordulónapjától jogosult az üzletszabályzatnak megfelelően egyoldalúan módosított ügyleti kamat mértékét érvényesíteni, a kölcsön ügyleti kamatlábát jogosult egyoldalúan – külön szerződésmódosítás nélkül – megváltoztatni. A szerződéses kikötés pedig azt tartalmazta, hogy az adós a felperes által kamatperiódusonként változtatható mértékű ügyleti kamatot köteles fizetni, az adós tudomásul vette, hogy a felperes – referencia kamatlábhoz kötött kamatmódosítása kivételével – a kölcsön ügyleti kamatlábát jogosult egyoldalúan megváltoztatni.

A kifejtettekből következően a szerződéses kikötés az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének nem felelt meg. A perben korábban eljáró bíróságok a Pp.206.§ (1) bekezdésében foglaltak megfelelő alkalmazásával értékelték a rendelkezésükre bocsátott bizonyítékokat és hozták meg egybehangzó döntésüket.

A Tv.4.§ (1) bekezdésében megfogalmazott elvek konjunktívak, azaz ha az egyoldalú kamat-, költség és díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés ezen elveknek bármelyikének nem felel meg, a kikötés tisztességtelen és tisztességtelensége folytán semmis. A semmis kikötés pedig nem váltja ki az eredetileg célzott joghatást, az ilyen kikötés értelmében végbement szerződésmódosítás nem köti a fogyasztót, vele a pénzügyi intézménynek a külön törvényben meghatározott módon el kell számolnia.

Mivel a vizsgált időszakokban a felperes által alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltételek sem külön-külön, sem együttesen nem feleltek meg maradéktalanul a Tv.4.§ (1) bekezdése által megkívánt valamennyi elvnek, különösen az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság elvének, ebből következően nem lehetett részleges érvényességet sem megállapítani. Ha a vizsgált szerződési kikötés az elvek egyikének nem felel meg, a többi elv megvalósulását már nem kell vizsgálni, mert csak akkor tisztességes és ezért érvényes a szerződéses kikötés, ha valamennyi feltételnek megfelel.

A felülvizsgálati érvekkel ellentétben az elsőfokú bíróság döntésének meghozatala során figyelemmel volt a felperes Panaszkezelési Szabályzatára is (elsőfokú ítélet 76-77. oldal).

A 2/2012. PK vélemény 6. e) alpontjában foglaltak szerint tisztességtelen az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó olyan kikötés, amely a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény számára – a fogyasztó hátrányára – indokolatlan és egyoldalú előnyt nyújt. Az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés különösen akkor

tisztességtelen - feltéve, hogy nem ütközik jogszabályba - ha: a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására (átláthatóság elve).

Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő kikötés tehát akkor felel meg a világos, az érthető megfogalmazás és az átláthatóság - az Európai Unió Bíróságának C-26/13. számú ítéletében is értelmezett - elveinek, ha a szerződéskötéskor felmérhetővé, az egyoldalú szerződésmódosítás bekövetkeztekor pedig - a már bekövetkezett körülményváltozás (ok) konkrét mértékének ismeretében - ellenőrizhetővé teszi a fogyasztó számára a rá nézve hátrányos szerződésmódosítás indokoltságát, arányát, mértékét.

A felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal érvekkel ellentétben a másodfokú bíróság helyesen értelmezte az átláthatóság elvét, megfelelően vizsgálta az elv érvényesülését és megalapozottan jutott arra a következtetésére, hogy a felperes által alkalmazott kikötések az átláthatóság elvének nem feleltek meg (másodfokú ítélet 13. oldal 4-5. bekezdés).

V. A régi Hpt.210.§ (3) bekezdése, továbbá a Hpt. 2015. február 1-jétől hatálytalan 279.§ (4) bekezdése - mint részletszabály - lehetővé tette a kamat, a díj, a költség és az egyéb szerződési feltételek tekintetében az egyoldalú, az ügyfél számára kedvezőtlen módosítását (abban az esetben, ha a szerződés ezt külön pontban meghatározott feltételek, illetve körülmények esetére egyértelműen lehetővé teszi).

Ez azonban csupán „felhatalmazó típusú rendelkezés” volt, semmi esetre sem tekinthető úgy, hogy a jogalkotó - kizárva a régi Ptk.209.§ (5), illetve (6) bekezdéseinek, mint háttérjogszabálynak az „alkalmazhatóságát” - maga határozott volna meg egy szerződési feltételt, ami „nem minősülhet tisztességtelennek”.

A régi Ptk.209.§-a azt határozta meg, hogy milyen feltételek esetén minősül az általános szerződés feltétel, illetve a fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt kikötése tisztességtelennek. Az (1) bekezdés a tisztességtelenség absztrak definícióját tartalmazta, azaz tisztességtelennek az a kikötés minősül, amely a jóhiszeműség és tisztesség elvét sérti. Olyan kikötések sértik ezt az elvet, amelyeknek eredményeképp az egyik fél jogai és kötelezettségei egyoldalúan és indokolatlanul hátrányosan kerülnek meghatározásra.

A „felhatalmazó” - az előbbiekben megjelölt - szabályokon alapuló egyoldalú szerződésmódosításnak a kezdetektől fogva mindvégig korlátját képezte a jóhiszeműség és tisztesség általános, mögöttes törvényi követelménye. A régi Hpt. „felhatalmazó rendelkezése”, a tisztesség, a tisztességeség követelményét egyáltalán nem helyezte hatályon kívül és nem is függesztette fel (AB határozat [92]).

A fentiekből következően is: nincsen jelentősége, hogy a régi Hpt., a Hpt., illetve más jogszabályok (amelyeket felülvizsgálati

kérelmében megjelölt a felperes) egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó rendelkezései milyen tételes szabályokat tartalmaztak, ezek miként szigorodtak.

A perbeli jogvita eldöntése során ugyanis nem azt kellett vizsgálnia a bíróságnak, hogy a vonatkozó szerződéses, illetve üzletszabályzati rendelkezések megfelelnek-e az alkalmazásuk idején hatályos törvények tételes rendelkezéseinek (az AB határozat [126] pontja szerint a Tv. alapján eljáró bíróság egy-egy perben nem konkrét szerződéseket, hanem ÁSZF-ként általánosan alkalmazott kikötése tisztességességét vizsgálja, a felperesnek kell a keresetlevélben meghatároznia, hogy mely kikötéseket teszi a per tárgyává); hanem azt kellett vizsgálnia, hogy tisztességtelen szerződési feltételnek minősülnek-e.

A lefolytatott bizonyítási eljárás során megállapítható volt, hogy a felperes egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő üzletszabályzatainak rendelkezései maradéktalanul nem feleltek meg a tisztességes szerződési feltételek kapcsán támasztott uniós szabályoknak, a régi Ptk.209.§ (1) bekezdésében foglaltaknak, a tisztességes szerződési feltétellel szemben az Európai Bíróság, illetve a Kúria (jogelődje a Legfelsőbb Bíróság) joggyakorlatával felállított követelményeknek. Ez utóbbi feltételrendszer pedig nem változott. Változásként nem értékelhető, ha az Európai Bíróság, illetve a Kúria ítéleteiben értelmezi, milyen körülmények fennállása esetén tisztességtelen egy szerződési feltétel és ezekből esetleg más következtetés vonható le, mint amit a felperes pusztán az adott jogi szabályozás, esetleg a korábbi joggyakorlat ismeretében irányadónak tekintett (C-92/11. sz. RWE Vertriebs AG ügy 58. pont).

Utal továbbá arra a Kúria: vitathatatlan, hogy az Ftv. rendelkezése szerint referencia-kamatlábhoz kötött hitelek esetén a kamatláb (pl. BUBOR, LIBOR) változhat, ez azonban automatikus változásnak minősül, vagyis nem egyoldalú szerződésmódosítás. Ennek nem mond ellent a Kúria fentiekben már kifejtett álláspontja, mely szerint, ha a felperes a referencia-kamatlábhoz kötötte is az általa nyújtott kölcsön ügyleti kamatát, az erre vonatkozó szerződéses kikötés az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének maradéktalanul nem felelt meg.

A Tv.4.§ (1) bekezdése főszabályként felállította a fogyasztói kölcsönszerződések részévé váló általános - illetve egyedileg meg nem tárgyalta - szerződési feltételek egyoldalú kamatemelést, költségemelést, illetve díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötései vonatkozásában a tisztességtelenség törvényi vélelmét. A Tv. ezzel egyidejűleg lehetővé tette a pénzügyi intézmények számára, hogy pert indítsanak a Magyar Állammal szemben e vélelem megdöntése iránt, felperesi pozícióban bizonyítva az érintett szerződéses kikötések tisztességességét.

A Tv.6.§ (2) bekezdése ugyanakkor kivételt határozott meg a főszabály alól: a 2010. november 26-át követően közzétett, vagy módosított ÁSZF-ek érintett szerződéses kikötései tekintetében nem kell vélelmezni azok tisztességtelenségét. E kikötéseket a jogszabályi rendelkezések alapján a Magyar Nemzeti Bank vizsgálhatja meg és abban az esetben, ha egyes kikötéseket tisztességtelennek talál, közérdekű keresettel pert indíthat a tisztességtelenség megállapítása iránt.

Mindebből következik: a felülvizsgálati érveléssel ellentétben az adott perben a 2010. november 26-ig alkalmazott, egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételek tisztességességét kellett vizsgálni, a Tv.2. 2015. február 28-tól hatályos 32/A.§-a a közérdekű keresettel indított perekről rendelkezik, és a forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában nem kell vélelmezni a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.

Utal a Kúria arra is, hogy a Pp.270.§ (2) és 275.§ (3) bekezdésének megfelelően a tényállás megállapításának a módjára vonatkozó és az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatással lévő eljárásjogi szabálysértés hiányában a szabad bírói mérlegeléssel megállapított tényállás felülvizsgálati eljárás keretében történő felülmérlegelésének, a bizonyítékok újbóli értékelésének nincs helye. A felülvizsgálat csak arra szorítkozhat, hogy a mérlegelés körébe vont adatok, tények értékelésénél nincsen nyilvánvalóan helytelen következtetés.

Az adott esetben mindezek nem állapíthatók meg.

A kifejtettekre figyelemmel a jogerős ítélet nem jogszabálysértő, ezért azt a Kúria a Pp.275.§ (3) bekezdése alapján – az előbbiekben részletezett indokolásbeli kiegészítéssel és pontosítással – hatályában fenntartotta.

A Pp.270.§ (1) bekezdése alapján alkalmazott Pp.78.§ (1) bekezdése szerint az eredménytelen felülvizsgálati kérelmet előterjesztő felperes viseli a saját költségét, továbbá köteles az alperes költségének a megfizetésére, amely az alperes jogi képviselőjét megillető ügyvédi munkadíj összegének felel meg. A Kúria a munkadíj összegét a bírósági eljárásban megállapítható, ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2.§ (1) és (2) bekezdéseiben, valamint a 4/A.§ (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel állapította meg, arányban a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel.

Budapest, 2015. június 3.

Dr. Harter Mária s.k. a tanács elnöke, Dr. Mocsár Attila Zsolt s.k. előadó bíró, Dr. Varga Edit s.k.

biró